Sivrice Kaymakamlığı Yayınları Yayın No:2

SİVRİCE KAYMAKAMLIĞI

1. HAZAR GÖLÜ VE ÇEVRESİ SEMPOZYUMU BİLDİRİLER

20 MAYIS 1995
SİVRİCE

SEMPOZYUM
TERTİP KOMİTESİ

Başkan: Hasan CANPOLAT (Kaymakam)
Genel Kordinatör: Hasan KARABULUT (Belediye Başkanı)
Sempozyum Sunucusu: Abdullah SOĞUKPINAR (Milli Eğit. Md.)
Gezi Kordinatörü: Ahmet BULUT (İl Turizm Md.)
Program Koordinatörü: Yrd. Doç. Dr. Ergünöz AKÇORA

Yayına Hazırlayan:
Hasan CANPOLAT
Sivrice Kaymakamı

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Sayfa

Sunuş, Sivrice Kaymakamı Hasan CANPOLAT' V

Fırat Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR'in Konuşması VI

Elazığ Valisi Mehmet CANSEVEN'in Konuşması VII

BİLDİRİLER

Yusuf TATAR, Hazar Gölü'nün Oluşumu ve Jeolojik Özellikleri..... 1

Ahmet TUNA, Hazar Gölü Su Rezervinin Sulamada Değerlendirilmesi 15

Mehmet CİCİ, Hazar Gölü Su Kalitesi 23

Mustafa SARIEYÜBOĞLU, Balıkların Sağlıklı Olmasında Çevresel Değişiklikler 27

Ahmet SAĞIROĞLU, Hazar Gölü'nün Kürk ve Moğol Derelerinden Kaynaklanan Şiltlenmesi 33

Sadettin TOMBUL- Ali YİĞİT, Pleistosen'den Günümüze Hazar Gölü'ndeki Seviye Değişmeleri, Çevresel Etkileri ve Hatunköy Kapması 41

Dursun ŞEN, Hazar Gölü'ndeki Balıkların Sistematik ve Biyolojik Özellikleri 69

İ. Akın TEMİZER- Arif AY, Hazar Gölü ve Çevresinde Yaşayan Kuş Türlerinin Araştırılması 73

Yaşar ÖZDEMİR, Alabalık Yetiştiriciliği 77

Şemsettin CİVELEK, Sivrice (Elazığ) Girişindeki Sulak Parsellerin Bitki Süksesyonu Açısından İncelenmesi..... 87

Halil GÜNEK-Ali YİĞİT, Hazar Gölü Havzasının hidroğrafik Özellikleri 91

Ömer TIKTIK, Hazar Gölü ve Çevresi 105

Nihat AKBAY-Nermin ANUL, Hazar (Gölcük) Gölü'nün Su Ürünleri Yönünden Değerlendirilmesi 111

Mehmet Ali ÖZDEMİR, Hazar Gölü (Elazığ) Havzasının Jeomorfolojisi ve Gölün Oluşumu 121

Sayfa

Bülent ŞEN-Bülent TOPKAYA-Vesile NACAR, Hazar Gölü Algleri ve Trofik Düzeyi 149

Ali YİĞİT-M. Dursun ÇİTÇİ, Hazar Gölü ve Behrimaz Hav-zalarında Tarımsal Etkinlikler 153

Ali YİĞİT-Erdal KARAKAŞ, Sivrice'nin Kuruluşu, ve Şehirsel Fonksiyonları 167

Oğuzhan YURTERİ, Hazar Gölü ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi Konusunda Yapılması Gerekenler 183

Ali YİĞİT, Hazar Gölü Suları Altında Kalan Gölcük Köyü Hakkında Bir Tarihi Coğrafya Araştırması 185

Muhammed Beşir AŞAN,Hazar Gölü ve Çevresinin Ortaçağdaki Konumu ve Önemi 199

Ali YİĞİT-Selçuk HAYLİ, Hazar Gölü ve Behrimaz Havzasında Kır Yerleşmelerinin Coğrafi Özellikleri 203

Metin ŞENOL, Hazar Gölü ve Çevresinde Erozyon Problemi ve Yapılması Gerekenler 219

Olcay KIZILELMA, Hazar Gölü Çevresinin Turizm potansiyelinin Değerlendirilmesi 223

M. Ali ÖZDEMİR, Hazar Gölü (Elazığ) Havzasında Erozyon Problemi ve Alınması Gereken Önlemler 229

Ergün AKÇORA, Sivrice'ye Gelişinin 58. Yılında ATATÜRK 245

Hasan KARABULUT, Elazığ-Sivrice İlçesinde Çevre ve İmar Yönünden Yapılan Çalışmalar 251

Ahmet BULUT, Hazar Gölü ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi 255

Mehmet CİCİ, Hazar Gölü'nün Geleceği ile İlgili Koruma Önerileri 259

Akın TEMİZER- Arif AY, Elazığ-Hazar Gölü'nde İzlenen Porblemler ve Gölün Geleceği 263

Fikret (KEVEN) İNCE, Hazar Gölü Çevresel Etki Değerlendirilmesi 267

Nilüfer (NACAR) KOŞAR, Hazar Gölü ve Çevresindeki Tuğla ve Kiremit Fabrikalarının Çevresel Etkisi 273

Hasan CANPOLAT, Hazar Gölü ve Sivrice ilçesinin problemleri Çözümler uygulamalar 278

EKLER

Bildiri Programı

Sempozyuma Bildiri ile Katılanlar

SİVRİCE'NİN KURULUŞU, GELİŞMESİ ve ŞEHİRSEL FONKSİYONLARI

Ali YİĞİT* - Erdal KARAKAŞ**

1-SİVRİCE'NİN COĞRAFİ KONUMU:

Güneydoğu Toroslar üzerinde yer alan Hazar gölünün güneybatı kıyısında, göl yüzeyine göre 40 metre yükseklikte (1280 m) bulunan tortul kütlelerden oluşan bir tepe üzerine kurulmuş olan Sivrice, Diyarbakır - Elazığ karayoluna 4 km.lik bir hatla bağlı bulunmakta ve Elazığ şehrine 22 km. uzaklıkta yer almaktadır. Ayrıca Malatya - Diyarbakır demiryolu Sivrice içinden geçmektedir.

Bugün Hazar gölünün kuzey kıyılarını izleyen karayoluna 4 km. uzaklıkta bulunan ve yine güney sahillerini izleyen demiryolu üzerinde bulunan Sivrice'nin bulunduğu yer tarihi devirlerde de önemli bir yol güzergâhı idi. Nitekim eski çağların önemli yollarından olan "Kral yolu" Sivas, Hekimhan üzerinden gelerek Kömürhan mevkiinde Fırat'ı geçmekte ve Hankendi Gözeli üzerinden Kürk çayı vadisini takiben göl kıyılarına ulaşmakta idi. Eski çağlarda bugünkü kadar geniş olmayan Gölcük kıyılarını izleyerek önemli menzil noktalarından birini oluşturan "Gezin hanı" ya da "Gölbaşı hanı" adı verilen yere ulaşmakta, buradan Dicle vadisini takip ederek Diyarbakır'a oradan da Mezopotamya ovalarına ulaşmakta idi.

İşte Mezepotamya ile Anadolu arasında ulaşımı sağlayan önemli güzergâhlardan biri üzerinde bulunan Hazar gölü'nün kıyılarında önceleri Gölcük köyü (16.yy.da nahiye merkezi) ile Kürk köyü en önemli yerleşmeler durumunda idi. 19. yy'ın ortalarında Hazar gölünün suları yükselmeye başlayınca ulaşım hattı gölün doğu kıyılarına kaymış ve Gölcük köyü önemini yitirmiş fakat Kürk köyü Sivrice kurulana kadar bu sahanın önemli yerleşmesi olma özelliğini korumuştur.

İşte böylesine önemli bir konumda önceleri Kürk, Karaçalı ve Harbota köylerinin mera olarak kullandığı Hazar gölünün Güneybatı kıyısında 1938 yılında Sivrice yerleşmesi kurulmuştur.

2-SİVRİCE'NİN KURULUŞ VE GELİŞMESİ:

Sivrice'nin kuruluş tarihi oldukça yenidir. Önceleri Elazığ merkez ilçeye bağlı olan bugünkü Sivrice'nin Gözeli (İringil) bucağının tamamı ile Huh bucağının büyük bir kısmı 1936 yılında Elazığ'dan ayrılarak yeni bir ilçe oluşturulmuştur. Geçici olarak Dedeyolu (Yukarı Huh) köyünde kurulan ilçeye köyün yakınlarındaki bir tepeye (Kuşakçı dağı üzerinde) izafeten Sivrice ismi verilmiştir.

Daha sonra, o tarihlerde Sürek, Karaçalı, Kürk ve Harbota köylerinin otlak olarak kullandıkları Sivrice'nin bugünkü yerine 1938'de Romanya'dan gelen göçmenlerin 92'si için 24 göçmen evi ve bir hükümet konağı yapılmak suretiyle oluşturulan yeni yerine 1939'da taşınmıştır (SARIBEYOĞLU-1951, 12, 34, 82).

1935 nüfus sayımında 63 kişi nüfusu bulunan ve yeni kurulan merkezin 1,5 km. batısında yer alan Harbota (Akpınar mh.) köyü ile Kürk köyüne bağlı bir mezranın (Sanayi mh.) yeni kurulan ilçe merkezine dahil edilmesiyle 250 kadar nüfuslu bir idari merkez halini almıştır. Daha sonra 1955 nüfus sayımında 356 nüfusu bulunan ve ilçe merkezine 3 km. kadar uzaklıkta dört ayrı mahalleden oluşan Karaçalı köyünün de belediye sınırları içine alınmasıyla 1960'da 1153 kişilik nüfusa ulaşmıştır (Tablo: 1).

* Yrd.Doç.Dr. F.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. ELAZIĞ.
** Arş.Grv. F.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. ELAZIĞ.

YILLAR	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
SİVRİCE	-	242	290	356	489	1153	3004	5690	4597	4001	5164	5261
Karaçalı	247	286	316	344	356	-	-	-	-	-	-	-
Harbota	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	310	528	606	700	845	1153	3004	5690	4597	4001	5164	5261

Tablo: 1. Sivrice ve Sivrice'ye katılan köylerin sayım yıllarına göre nüfus gelişimi

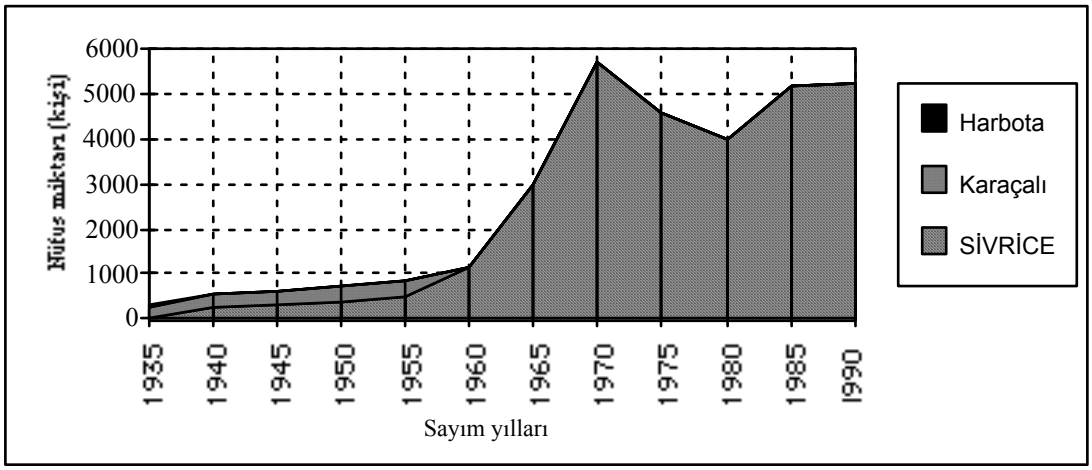

Şekil: 1. Sivrice'nin nüfus gelişimi

Sivrice 1960'dan sonra hızlı bir gelişme sürecine girmiş ve 10 yılda 5 kat büyümüştür. Bu hızlı gelişmenin başlıca nedeni bu yıllarda Sivrice'ye iki ayrı fabrikanın kurulmuş olmasıdır. 1966'da bir tuğla-kiremit fabrikasının ve 1971'de TÜGSAŞ süperfosfat fabrikasının faaliyete geçmesi ve ayrıca bu devrede Elazığ-Diyarbakır karayolunun Sivrice'ye 4 km. uzaklıktan geçen yeni güzergâhının açılmasıyla, Sivrice kuruluşundan günümüze kadarki en yüksek nüfus miktarına ulaşmıştır. Gerçekten 1970'lerde endüstri sektöründe faaliyet gösteren kişi sayısı, 650 kadarı TÜGSAŞ tesislerinde olmak üzere 700'ün üzerindedir. Fakat TÜGSAŞ tesislerinin istenilen düzeyde çalışamaması nedeniyle endüstri sektöründe gerileme başlamış ve bilhassa bu tesislerde çalışan personelin önemli bir kısmının TÜGSAŞ'ın Bursa, Samsun ve Kütahya'daki tesislerine nakledilmesi ve yeni işçi alınmaması nedeniyle personel sayısı yarı yarıya düşmüştür (1988'de 378 personel mevcuttu). Böylece Sivrice sürekli nüfus kaybetmeye başlamıştır. 1980'de 4000'e düşen Sivrice nüfusu bu yıllarda kasaba çevresine turistik tesislerin yapılmaya başlaması ve çevre köylerde yaşayan nüfusun Sivrice'ye taşınması gibi nedenlerle tekrar artmaya başlamışsa da, Sivrice'nin alt yapısının fazla nüfusu barındıracak kadar gelişmemiş olmasından dolayı, bilhassa sanayi kuruluşlarında çalışanların Sivrice'de oturmak yerine Elazığ'da oturup işlerine gelip gitmeyi tercih etmeleri nedeniyle, 1970'deki nüfus düzeyine ulaşamamıştır.

Bugün Sivrice, biri merkezde (Gölbaşı) olmak üzere 4 ayrı mahallenin birleşmesinden oluşmaktadır. Merkezi oluşturan Gölbaşı mahallesinde 750 hane, demiryolu istasyonu, gübre fabrikası ve iki tuğla-kiremit fabrikasının yer aldığı Sanayi mahallesinde 50 hane, Hazarbaba dağının eteklerinde dört ayrı parça halindeki Karaçalı mahallesinde 38 hane ve merkeze 1,5 km. uzaklıktaki Akpınar mahallesinde de 15 hane olmak üzere toplam 853 haneden oluşmaktadır. Tüm bu yerleşmelerin toplamında 1990

nüfus sayımına göre 5261 nüfus yaşamaktadır.

3-SİVRİCE'NİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ:

Sivrice'de, yerleşmenin yeni kurulduğu tarihlerde yani 1940'da yapılan nüfus sayımında erkek nüfusun fazlalığı hemen dikkat çekmektedir. Fakat bu erkek nüfus fazlalığı, sanayi tesisleri kurulmadan önceki 1960 sayımına kadar hemen hemen silinmiş, fakat sanayi tesislerinin kurulmaya başladığı 1965 yılında ve tesislerin tamamlandığı 1970 sayımlarında denge, erkek nüfus lehine bir hayli bozulmuştur. Fakat bu durum uzun sürmemiş, bilhassa TÜGSAŞ tesislerinin çalışmadığı ve çok sayıda işçinin başka yerlere gönderildiği ve Sivrice nüfusunda önemli azalmaların olduğu 1975 sayımından sonra durum dengelenmiş ve daha sonraki iki ayrı sayımda da bu denge devam etmiştir. Görüldüğü gibi Sivrice'de kadın-erkek nüfus oranı ile endüstri tesislerinin durumu arasında yakın ilişki bulunmaktadır.

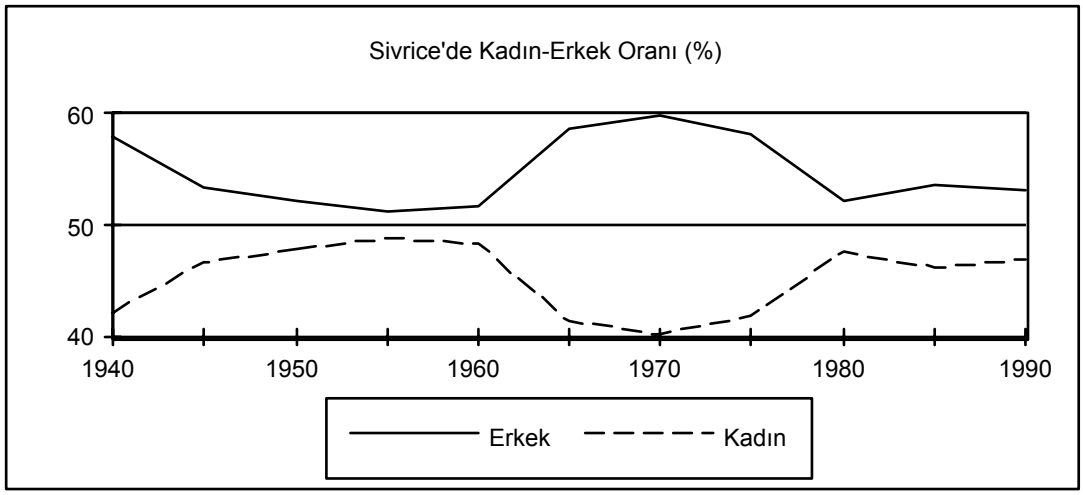

Şekil: 2. Sivrice'de kadın-erkek nüfus oranlarının sayım yıllarına göre gelişimi

Sivrice'de 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre, nüfusun % 57 kadarı aktif nüfusu, % 43 kadarı da bağımlı nüfusu oluşturmaktadır. Sivrice'nin geçmiş sayımlardaki yaş gurupları hakkında elimizde veri bulunmamaktadır. Sadece 1985 sayımına ait veri bulunmaktadır. Buna göre Sivrice'de aktif nüfus % 56, bağımlı nüfus da % 44'dür. Bundan da anlaşılacağı gibi son beş yıl içinde bağımlı nüfus lehine % 1'lik bir ilerleme olmuştur. Ayrıca Sivrice'de son iki sayım arasında yaşlı nüfus oranında ‰ 5'lik bir fazlalaşma olmuştur.

Yaş grubu	T	E	K
0-4	648	335	313
5-9	723	381	342
10-14	737	410	327
15-19	637	317	320
20-24	494	290	204
25-29	444	224	220
30-34	336	181	155
35-39	267	151	116
40-44	253	143	110
45-49	190	104	86
50-54	142	61	81
55-59	136	78	58
60-64	88	43	45
65-69	66	35	31
70-74	40	15	25
75-79	25	9	16
80-84	16	7	9
85+	16	9	7
Bilinmeyen	3	3	0
TOPLAM	5261	2796	2465

Tablo:2 Sivrice'nin yaş guruplarına göre Kadın-Erkek miktarı ve oranları (1990)

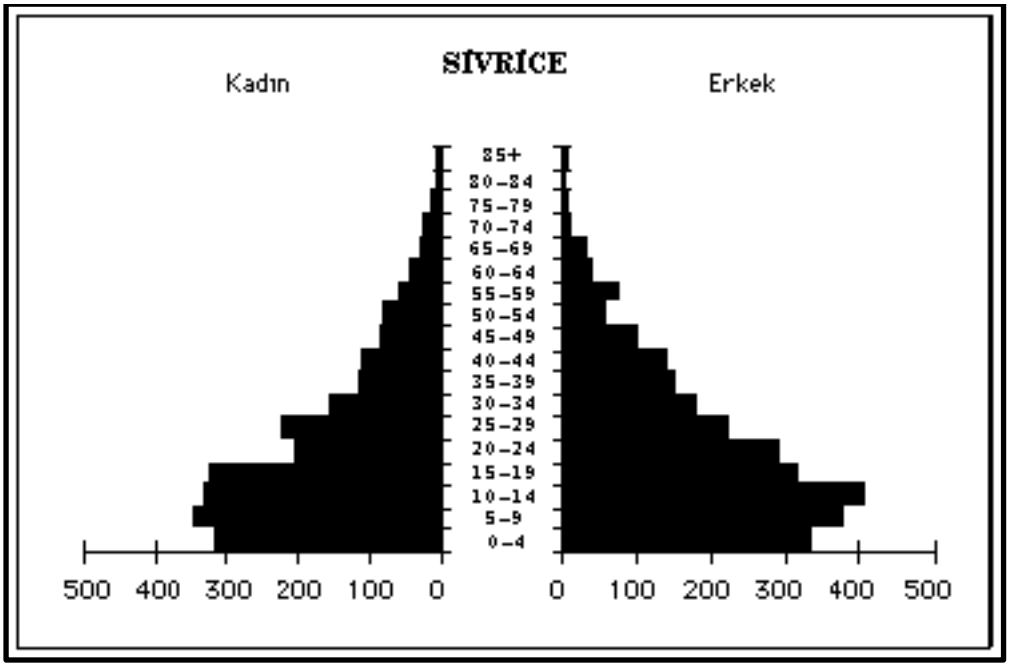

Şekil:3. Sivrice'nin Nüfus Piramidi (1990)

1990 yıllarına ait Sivrice'nin yaş piramidine bakıldığında, öncelikle ilk dikkati çeken husus, Sivrice'de 0-4 yaş gurubu nüfusun azlığıdır. Bunun nedeni son yıllarda doğumların eskiye oranla azalmış olmasıyla ilgilidir. Yine 5-15 yaş arasındaki nüfusun çokluğu da eski yıllardaki nüfus artışlarının yanında bu çağdaki çocukların okula devam etmeleri ve ailelerine bağımlı olmalarıyla açıklanabilir. Bir diğer dikkat çekici hususta

yaşlı nüfusun fazlalığıdır. Bunun nedeni ise, Sivrice'nin rekreasyonel özellikleri nedeniyle yaşlı insanların dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilmesiyle ilgilidir.

4- SİVRİCE'NİN ŞEHİR İÇİ FARKLI KULLANILIŞ ALANLARI:

Sivrice dört ayrı mahalleden oluşmaktadır. Bunlardan üçü, bugün de eski özelliklerinden fazla bir şey kaybetmemiş olan eski birer köy yerleşmeleridir. Bu mahallelerin en büyüğü Sanayi mahallesidir. Sanayi mahallesi Sivrice kurulmadan önce Kürk köyüne bağlı bir mezraa yerleşmesi idi. 1935'de demiryolunun buradan geçmesi ve buraya bir istasyonun (Kürk istasyonu) kurulmasıyla önem kazanmaya başlamış ve 1938'de yeni kurulan Sivrice'ye bağlanarak mahalle haline getirilmiştir. 1967'de Gübre fabrikasının bu mahallede kurulmaya başlanması ile önemi daha da artmış ve son olarak biri 1989'da diğeri 1991'de iki tuğla-kiremit fabrikasının da burada kurulmasıyla gerçek bir sanayi mahallesi görünümü kazanmıştır. Bugün tren istasyonu ve üç sanayi kuruluşunu da bünyesinde barındıran Sanayi mahallesinde, bir ilkokul, bir cami ile 50 hane bulunmakta ve 350 kadar nüfus yaşamaktadır.

Diğer iki mahalle ise sonradan Sivrice'ye bağlanmış olan eski Karaçalı ve Harbota (Akpınar) köyleridir. Bunlardan merkeze 3 km. uzaklıkta Hazar dağının eteğinde dört ayrı üniteden oluşan ve bir ilkokulun da yer aldığı Karaçalı mahallesinde bugün 38 hane ve 320 civarında nüfus yaşamaktadır. Merkeze 1.5 km. uzaklıktaki Akpınar mahallesinde ise 15 hane ve 130 civarında nüfus bulunmaktadır. Bu iki eski köy yerleşmesi bugün de herhangi bir köyden farklı değildir. Böylece Sivrice nüfusunun 800 kadarı köy karakterindeki bu üç mahallede yaşamaktadır.

Sivrice'nin merkezi kısmını oluşturan Gölbaşı mahallesi ise Hazar gölü kıyısında 1280 m. yükseltide bir tepe üzerine kurulmuş, düzenli sokak ve caddeleriyle şehrin gerçek karakterini yansıtan bir yapıdadır. Gölbaşı mahallesi ortasından geçen Diyarbakır-Malatya demiryolu ile ikiye bölünmüş durumdadır. Demiryolunun güneyinde yer alan ve son 15 yıl içerisinde oluşan bu kesimde Halk Eğitim müdürlüğü ile Sivrice Lisesi en göze çarpan binaları oluşturur. Ayrıca Fırat Üniversitesine bağlı bir Meslek Yüksek Okulu da burada kurulmak üzeredir. Şehirde kanalizasyon şebekesinin bulunduğu tek yer burasıdır.

Demiryolu kuzeyindeki kısım ise Sivrice'nin ilk kuruluş yeri ve yerleşmenin çekirdeğini oluşturur. İdari, sosyal ve ticari kuruluşların tamamına yakını bu kesimde yer alır (Harita: 2). Şehrin merkezi kısmını oluşturan İnönü ve Akpınar caddeleri aynı zamanda İş ve ticaret alanlarının en yoğun olarak bulunduğu kesimdir. Ayrıca İstasyon caddesi boyunca da bir çok idari, sosyal, sanayi ve ticari kuruluşlar yer almaktadır. Şimdi bu caddelerin fonkisyonel özelliklerini açıklamaya çalışalım.

İnönü Caddesinin Fonksiyonları: Eski göçmen evlerinin yer aldığı kısımdan başlayıp DDY durağına kadar doğu-batı yönünde uzanan İnönü caddesi şehrin en merkezi kesimini oluşturur. Cadde üzerinde bilhassa Akpınar caddesi ile kesiştiği kesimden itibaren ticarethaneler yer almaktadır. Caddenin güney kısmının yarısı belediyeye ait 33 adet, tek katlı dükkanlardan oluşmaktadır. Bu cadde üzerinde 53 adet iş ve ticaret yeri bulunmaktadır. Bunların; 16 tanesi günlük ihtiyaçlara, 11 tanesi periyodik ihtiyaçlara, 7 tanesi de uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik olmak üzere, 34 tanesi perakende ticaretle, 2 tanesi de toptan ticaretle uğraşmaktadır. Geri kalan 17 iş yerinin ise, 2'si ayakkabı tamircisi, 2'si terzi, 2'si berber, 2'si kırtasiyeci, 4'ü kahvehane, 1'i lokanta, 1'i pastane, 3'ü eczane ve 1'i de depo olarak kullanılmaktadır (Harita: 2).

Akpınar Caddesinin Fonksiyonları: Hükümet konağı yanından Akpınar yoluna kadar kuzey-güney yönünde uzanan ve İnönü caddesini dik kesen Akpınar caddesinin batı yakasında hükümet konağı ve Merkez ilkokulu yer aldığından bu cadde üzerinde yer alan tüm iş yerleri caddenin doğu yakasında yer almaktadır. Caddenin bilhassa hükümet

konağı karşısında yer alan kesimi tamamen iş yerlerinden oluşur (Harita:2). Bu cadde üzerinde 26 tane dükkan yer almaktadır. Bunların; 12'si günlük ihtiyaçlara, 3'ü periyodik ihtiyaçlara yönelik olmak üzere 15 tanesi perakende ticaretle, biri de toptan ticaretle meşgul olmaktadırlar. Geri kalan 11 dükkanın 1'i tüpgaz bayii, 2'si berber, biri elektrikçi, biri arzuhalci, biri oto yazıhanesi, 1'i eczane, 3'ü lokanta ve biri de kahvehanedir.

İstasyon caddesinin Fonksiyonları: Emniyet Amirliği yanından başlayan ve Elazığ yolu boyunca devam eden İstasyon caddesi üzerinde ticarethanelerin yanında bazı resmi daireler ile sanayi kuruluşları da yer almaktadır. Bu cadde üzerinde yer alan en önemli binalar, Hükümet Konağı, Emniyet amirliği, Halk kütüphanesi, Ziraat Bankası, Hazar camii, Sağlık Merkezi, Tarım ve Veterinerlik Müdürlüğü ile bir tuğla-kiremit fabrikasıdır. Ayrıca bazı siyasi partilerin temsilcilikleri de bu cadde üzerinde yer almaktadır. Cadde üzerinde yer alan 25 dükkandan 7'si günlük ihtiyaçlara yönelik, biri peryodik, ikisi de uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik olmak üzere 10 tanesi perakende ticaretle biri de toptan ticaretle uğraşmaktadır. Geri kalan 14 dükkanın 4'ünde siyasi parti temsilciliği,2'sinde demir-doğrama atölyesi, birinde oto tamir atölyesi, birinde de elektrikli ev aletleri tamir atölyesi bulunmaktadır.Ayrıca 4 tane kahvehane, bir lokanta, bir terzi, bir berber, bir tüpgaz bayii ve bir eczane de bu cadde üzerinde bulunmaktadır (Harita:2).

5- ŞEHİRSEL FONKSİYONLAR

Sivrice'de nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımına gelince, bu konuda sadece 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre değerler bulunmaktadır. Fakat daha önceki yaptığımız çalışmalarda bu konuda bir takım veriler elde etmiştik. Buna göre, 1987'de Sivrice'de faal nüfusun % 51.2'si endüstride, % 21'4'ü toplum hizmetlerinde, % 17.1'i tarım sektöründe ve % 10.3'ü de ticari faaliyetlerde çalışmaktaydı (YİĞİT-1990, 284-286). Ayrıca 1990'da onaylanan "Sivrice İmar Planı Ön Araştırma Raporu"na göre ise, faal nüfusun % 30.9'u tarımsal faaliyetlerde, % 28.9'u endüstri sektöründe, % 40.2'si de ticaret ve toplum hizmetlerinde çalışmaktaydı. Fakat 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre elimizde kesin rakamlar bulunmaktadır. Buna göre, Sivrice'de nüfusun % 16.6'sı tarımsal faaliyetlerde, % 40'ı endüstri sektöründe ve % 43.4'ü de hizmetler sektöründe çalışmaktadır (bkz.Tablo:3).

Faaliyet Kolları	Miktarı	%'si
Tarım	193	16.6
Çıkarım	0	0.0
İmalat	411	35.3
İnşaat	53	4.5
Elektirik-su	9	0.8
Ticaret/Bankacılık	75	6.4
Ulaşım/Haberleşme	55	4.7
Toplum Hizmetleri	364	31.2
İyi Tanımlanmamış	5	0.4
TOPLAM	1165	100.0

Tablo:3. Sivrice'de Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı(1990)

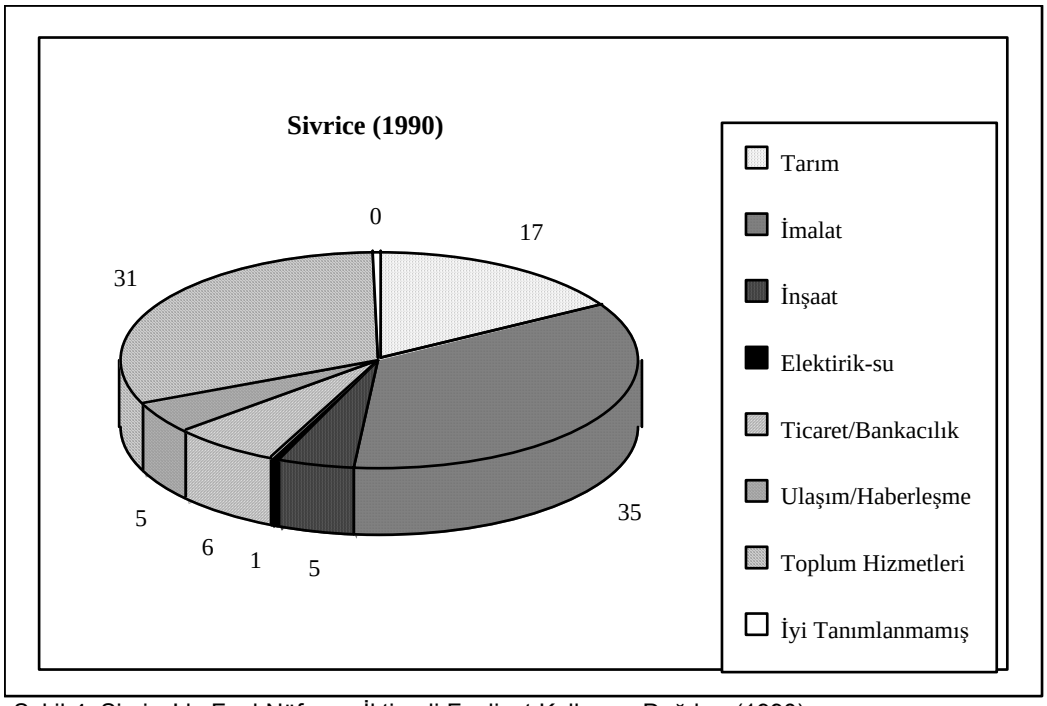

Şekil:4. Sivrice'de Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı(1990)

5.1- Sivrice'nin İdari Fonksiyonu: Kuruluş ve gelişme bölümünde de belirttiğimiz gibi Sivrice yeni bir ilçedir. Bu gün idari bakımdan Sivrice'ye bağlı olan yerler gerek Osmanlı idaresinde gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında Elazığ'a bağlı yerlerdi 1936'da yapılan idari değişiklikten sonra Sivrice'den yönetilmeye başlanmışlardır.

Bugün Sivrice, 27'si merkez bucağa, 22'si de Gözeli bucağına bağlı toplam 50 köyün idari merkezi durumundadır. 1990 yılı itibariyle 5261'i merkezde, 12041'de kırsal kesimde olmak üzere toplam 17302 nüfusun idari işlerini yürütmekle görevli idari kuruluşların listesi Tablo:4'de gösterilmiştir. Ayrıca Sivrice'ye bağlı köylerin listesi de tablo:5'de verilmiştir.

Kaymakamlık	Askerlik Şubesi
Belediye	Cumhuriyet Başsavcılığı
Mal Müdürlüğü	Emniyet Amirliği
Milli Eğitim Müdürlüğü	Jandarma Komutanlığı
Müftülük	Ceza evi
Vatandaşlık ve Nüfus Müdürlüğü	Türkiye Elektirik Kurumu
Tapu ve Kadastro Müdürlüğü	Tekel Müdürlüğü
Tarım Müdürlüğü	Meteoroloji
Sağlık Merkezi	DDY İstasyon Şefliği
Gençlik ve Spor Müdürlüğü	Halk Eğitim Merkezi
T.C.Ziraat Bankası	Halk Kütüphanesi

Tablo: 4. Sivrice'deki Resmi Kuruluşlar

	Köyün adı	*Eski adı*	Nüfusu		Köyün adı	*Eski adı*	Nüfusu
1	Akbuğday	*Beşirto*	530	1	GÖZELİ (BM)	*Mercümüt*	901
2	Aladdin		295	2	Akseki		122
3	Alıncık		107	3	Canuşağı	*Kürtcüge*	144
4	Aş.Çanakçı		119	4	Çevrimtaş	*Ayvos*	245
5	Başkaynak	*Keydan*	681	5	Çortumlu		225
6	Bekçitepe	*Cünt*	252	6	Dereboynu	*Teştek*	86
7	Çatakkaya	*Samahto*	246	7	Doğanbağı	*Abutahir*	143
8	Dedeyolu	*Yukarı Huh*	530	8	Duygulu	*Yu. Elkük*	184
9	Dikmen	*Cüge*	74	9	Gelindere	*Feyzolar*	125
10	Doğansu	*Nergize*	94	10	Görgülü	*Cevlani*	155
11	Dörtbölük	*Perdik*	255	11	Günbalı	*Cefolar*	125
12	Düzbahçe	*Haftasar*	104	12	Ilıncak	*Aş. Elkük*	148
13	Elmasuyu	*Bervi*	358	13	Kalaba		72
14	Güneyköy		368	14	Kamışlık		344
15	Hacılar		116	15	Kavak		156
16	Kavallı	*Helezür*	371	16	Kayabağları	*Pıhtı*	168
17	Kayapınar	*Ermiye*	348	17	Kılıçkaya	*Karafto*	103
18	Kösebayır	*İsolar*	211	18	Mollaali		81
19	Kürk		591	19	Tarlatepe	*Meşkünü*	191
20	Soğukpınar		186	20	Taşlıyayla	*İringil*	161
21	Sürek		434	21	Topaluşağı		276
22	Uslu		448	22	Yaruşağı		240
23	Üçlerce	*Samili*	364	23	Yürekkaya	*Avsiye*	133
24	Üğrük		134		**TOPLAM**		**4528**
25	Yedikardeş	*Karik*	62				
26	Yedipınar	*Halfe*	129		**KÖYLER Top.**		**12041**
27	Yu. Çanakçı		106		**SİVRİCE**		**5261**
	TOPLAM		**7513**		**İLÇE Top.**		**17302**

Tablo: 5 . İdari bakımdan Sivrice'ye bağlı olan köylerin eski ve yeni adları ile 1990 nüfusu

5.2- Sivrice'nin Kültürel Fonksiyonu:

Sivrice'de 1985'de nüfusun % 70.3'ü, 1990'da ise, 77.2'si okur-yazardır. 1985'de okur-yazar oranı, kadınlarda % 50.9 erkeklerde ise % 86.6 iken, 1990'da kadınlarda 60.4'e, erkeklerde 91.8'e yükselmiştir. 1985 yılında okur-yazar olan nüfusun % 24.7'si halen herhangi bir okulda okuyan öğrencileri kapsamaktadır. Geri kalan % 75.3'i de herhangi bir okuldan mezun olmuş olanlardır. Bunların % 47.6'sı ilkokul, % 12.5'i ortaokul, % 12.7'si lise ve dengi okul, % 2.5'i de yüksek okul mezunudur. 1990'da ise, okur-yazar nüfusun % 23.1'i her hangi bir okuldan mezun olmamış, % 51.3'ü ilkokul, % 12.2'si ortaokul, % 10.9'u lise ve dengi okul, % 2.5'i de yüksek okul mezunudur (bkz.Tablo:6). Bugün Sivrice'de 4 ilkokul, 1 ortaokul-lise bulunmaktadır.

	Toplam		Erkek		Kadın	
	Mik.	%'si	Mik.	%'si	Mik.	%'si
TOPLAM	4486	100	2394	100	2092	100
Okur-yazar olmayanlar	1024	22.8	196	8.2	828	39.6
Okur-yazar olanlar	3462	77.2	2198	91.8	1264	60.4
Okul bitirmemiş olanlar	799	23.1	442	20.1	357	28.2
İlkokul mezunu	1776	51.3	1039	47.3	737	58.3
Orta ve dengi okul mezunu	423	12.2	335	15.2	88	7.0
Lise ve dengi okul mezunu	376	10.9	308	14.0	68	5.4
Yüksek okul mezunu	87	2.5	73	3.3	14	1.1
Diğer	1		1		0	

Tablo: 6. Sivrice'de Okur-yazarlık durumu (1990)

Sivrice kurulduktan sonra ilk olarak 1937'de Cumhuriyet (Merkez) ilkokulu daha sonra 1959'da Sanayi ilkokulu açılmıştır. Uzun yıllar bu iki okul Sivrice'nin başlıca eğitim kurumları olmuşlardır. 1967 yılında Sivrice Ortaokulu, 1972 yılında da Sivrice Lisesi açılmış ve 1987'de yeni binasına taşınmıştır. 1980'de Karaçalı İlkokulu 1986'da Atatürk İlkokulu açılmıştır. Bugün Sivrice'de 4 ilkokul bir de Ortaokul-Lise bulunmaktadır. Ayrıca, 1995'de bir yüksek okul açılması için karar alınmıştır. Bunların dışında Halk Eğitim merkezi ve Halk Kütüphanesi de faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kurumlarda eğitim gören öğrenci, öğretmen ve personel sayıları tablo: 7'de verilmiştir.

	Öğrenci Sayısı			Öğret.	Perso.
Eğitim Kurumunun adı:	Kız	Erkek	Toplam	Sayısı	Sayısı
Cumhuriyet İlkokulu	262	308	570	21	3
Atatürk İlkokulu	101	89	190	7	1
Sanayi İlkokulu	19	14	33	2	-
Karaçalı İlkokulu	8	11	19	1	-
Sivrice Lisesi	180	464	644	28	7
Halk Eğitim Merkezi	100	94	194	7	2
Halk Kütüphanesi	-	-	-	-	4
Milli Eğitim Müdürlüğü	-	-	-	-	5
TOPLAM	670	980	1650	56	22

Tablo: 7. Sivrice'de bulunan Eğitim Kurumlarındaki öğrenci, öğretmen ve personel sayıları (1994-1995)

Eğitim yönünden Sivrice'ye bağımlı yerleşme sayısı azdır. Bağımlılık bilhassa orta öğretim düzeyindedir. Eğitim amacıyla Sürek, Düzbahçe, Yedikardeş gibi bir iki köyden öğrenciler yaya olarak ilçe merkezine gelip gitmektedirler. Sivrice'ye idari yönden bağımlı olan köylerin hemen tamamında ilkokul mevcuttur, orta ve yüksek öğrenim amacıyla kırsal kesimde yaşayanlar genellikle Elazığ'a gitmektedirler.

Kültürel fonksiyon olarak ele alabileceğimiz bir diğer kültür tesisleri de camilerdir. Sivrice'de üçü merkezde biri de azot fabrikası bünyesinde olmak üzere 4 adet cami bulunmaktadır. Bunlardan en eskisi 1952 yılında yapılmış olan Hazar camiidir. Sivrice'deki camilerin ibadethane olmanın dışında herhangi bir kültürel fonksiyonu yoktur.

5.3- Sosyal Fonksiyonu: Sivrice'de sosyal tesis olarak bir sağlık merkezi üç de eczane bulunmaktadır. Sağlık Gurup Başkanlığı ve Çevre Sağlığı olarak iki kısımdan oluşan Sağlık merkezinde 3 pratisyen doktor, 1diş doktoru, 3 hemşire, 5 ebe, 1 sağlık memuru, 1 sağlık teknisyeni olmak üzere 22 personel bulunmaktadır. İlçe merkezine ve çevredeki 12 köye hizmet sunan sağlık merkezinde acil vakalar için bir ambulans bulunmaktadır. Çevre sağlığı kısmı bilhassa turizm sezonunda kamplar çevresinden sürekli su numuneleri alarak tahlilini yaptırmakta ve ilgili kuruluşları uyarmaktadır.

5.4- Ekonomik Fonksiyonları:

5.4.1- Tarım Fonksiyonu: Sivrice ekonomisinde tarım ve hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Daha önce de belirtiğimiz gibi Sivrice bir merkez ve merkeze 1.5-3 km. arasında değişen uzaklıklarda 3 ayrı mahalleden oluşmaktadır. Bu mahalleler eskiden birer kır yerleşmesiydi. Bugün de eski özelliklerinden fazla bir şey kaybetmiş değillerdir. Bilhassa Karaçalı ve Akpınar mahalleleri herhangi bir köy yerleşmesinden farklı değildir. İşte gerek bu mahallelerde gerekse Sivrice çevresinde tarım alanları ile çayır ve meralar yer almaktadır. Bu nedenle Sivrice'de tarım ve hayvancılık faaliyetleri önemli bir uğraş halindedir. Nitekim Sivrice ilçe tarım ve veterinerlik müdürlüğünden aldığımız bilgilere göre, belediye sınırları içinde 4 adat sütçülük işletmesi, 2500 kadar fenni arı kovanı, 1200 büyükbaş ve 200 kadar küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. Ayrıca, mücavir alan içinde 7350 da.ı sulanabilen toplam 9350 da. tarım arazisi bulunmaktadır.

Ekili alanların büyük bir kısmı hububat ve baklagiller üretimine ayrılmıştır. Sebzecilik oldukça gelişmiştir. Hayvancılık faaliyetlerinin gelişmiş olmasına bağlı olarak yem bitkileri üretimine de oldukça geniş alanlar ayrılmıştır. Dikili alanlarda ise kayısı, elma, armut başta olmak üzere kiraz vişne dut gibi meyvelerin üretimi yapılmaktadır. Ayrıca bilhassa eğimli alanlarda bağcılık da yapılmaktadır (Şekil: 3).

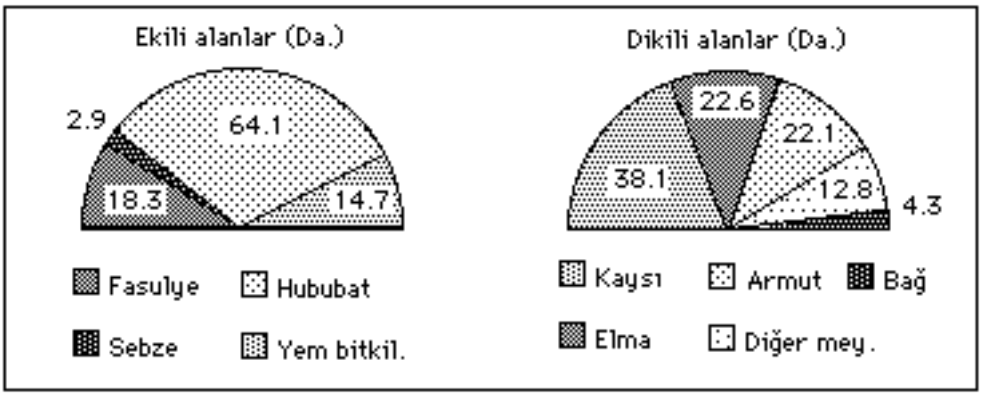

Şekil: 5. Sivrice'de ekili ve dikili alanların % olarak dağılımı (1990)

Tarım ve hayvancılık alanında toplam 190 kişi faaliyet göstermektedir. Yani ekonomik yönden faal nüfusun % 16'sı tarımsal faaliyetlerde çalışmaktadırlar. Ayrıca ticaretle uğraşanların bir kısmı da ek iş olarak tarımla uğraşmaktadırlar. Kısacası tarım Sivrice ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

5.4.2- Endüstri Fonksiyonu: Sivrice'de, bugün 3 büyük endüstri tesisi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi tuğla-kiremit fabrikası diğeri de TÜGSAŞ Gübre fabrikasıdır. Ayrıca küçük sanayi olarak niteleyebileceğimiz 2 marangoz, 2 demir-doğrama ve 1 de kaynakçı bulunmaktadır. Bu tesislerde 650 kadarı fabrikalarda, 10 kişi atölyelerde ve 50 kadar da inşaatlarda olmak üzere toplam 750 kadar kişi endüstri faaliyetlerinde çalışmaktadır. Fakat bunlardan 350 kadarı Sivrice'de oturmamaktadır. TÜGSAŞ tesislerinde çalışanların 250 kadarı, diğer tesislerde çalışanların da 50 kadarı

Elazığ'da oturmakta ve servis araçları veya dolmuşlarla her gün işlerine gidip gelmektedirler.

Sadece Sivrice'de oturanları dikkate alırsak 472 kadar kişinin endüstri faaliyetlerinde çalıştıkları görülür ki, bu da iktisaden faal nüfusun % 40 demektir. Böylece Sivrice'de oturanların % 57'si üretim sektöründe (tarım-endüstri) % 43'ü de Hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir.

Sivrice'de 1960'a kadar herhangi bir endüstri tesisi bulunmamaktaydı. Bu nedenle o yıllarda Sivrice'nin nüfusu bini biraz geçmekteydi (1153). 1966'da bir tuğla-kiremit fabrikasının açılması ve 1967'de TÜGSAŞ Süperfosfat fabrikasının inşaasına başlanmasıyla, Sivrice gelişmeye başlamış ve 1975 yılına gelindiğinde nüfusu 1965'deki nüfusunun yaklaşık 5 katı artmıştır. Fakat endüstri tesislerinin gerilemesi ile Sivrice'de nüfus azalmıştır. Dolayısıyla Sivrice'nin gelişimi ile endüstri tesislerinin gelişimi arasında direkt bir bağlantı bulunmaktadır. Bu nedenle her ne kadar Sivrice'nin kurulması bir idari düzenleme ile olmuşsa da gelişmesi endüstri sayesinde gerçekleşmiştir. Tüm bu saydığımız özellikler endüstrinin Sivrice için ne denli önemli olduğunu açıklamaktadır.

Bugün Sivrice'de 4 büyük endüstri tesisi ile 4 küçük sanayi ya da el sanatları atölyesi bulunmaktadır. Bu tesislerde ve inşaat sektöründe çalışanların toplam sayısı 750 kadardır. İşte Sivrice için bu denli önemli olan bu endüstri tesislerini incelemeye çalışacağız.

TÜGSAŞ (Türkiye Gübre Sanayi A.Ş.) Gübre Fabrikası: İnşaasına 1967 yılında başlanan o zamanki adıyla Süperfosfat fabrikası 1970 yılının sonlarında (23,12,1970) tamamlanmış ve 1971 yılında faaliyete geçmiştir. 14.281 km^2 alan üzerine inşaa edilmiş olan tesisler 220 000 ton/yıl NPS (Normal Süperfosfat) gübre üretim kapasitesindeydi. Hammadde olarak fosfatı Mardin-Mazıdağı Etibank tesislerinden karayoluyla, sülfürik asidi de Maden'deki Etibank E.B.İ.M'den demir yoluyla temin etmekteydi. Ancak tesisler bu şekliyle verimli olamamış ve sürekli zarar etmesinden dolayı tesislerde 1988 yılında bazı değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Bu değişim işlemi 1989 da devam etmiş ve 1990 yılında deneme üretimlerini tamamladıktan sonra 1990 yılının eylül ayından itibaren yeni üretim sistemine geçmiştir.

Fabrikanın eski üretim şeklinde; sülfürik asidin seyreltilip soğutulduktan sonra, öğütülmüş fosforitle reaksiyona sokulması ile süperfosfat gübre elde edilmekteydi. Yeni üretim şekli ise yarı mamul maddelerin değişik oranlarda karıştırılması ile kompoze gübre elde edilmesine dayanmaktadır. Yeni üretim sisteminde tek bir gübre çeşidi yerine gelen taleplere göre değişik gübreler üretilebilmektedir.

Yeni üretim şeklinde fabrikada işlenecek olan yarı mamul maddeler değişik yerlerden temin edilmektedir. Genellikle yurt dışından (Rusya) getirtilen yarı mamul maddeler yurt içinden de temin edilebilmektedir. Bunlardan ÜRE; İGSAŞ (İstanbul Gübre Sanayi A.Ş.)'dan, DAP (Diaminom fosfat) da Samsun TÜGSAŞ'dan sağlanabilmektedir.

Yeni üretim sisteminde Fabrika 200 000 ton/yıl kapasitesindedir. Fakat deneme üretimi yaptığı 1990 yılında 6 000 ton üretim yapan tesislerde 1991 ve 1992 yıllarında 50 000 ton kadar üretim gerçekleştirilmiştir. Eski sisteme göre yapılan üretim miktarları ise şekil:6'da gösterilmiştir (TÜGSAŞ-Elazığ Gübre Fabrikası Kayıtlarına Göre).

Fabrika kullandığı elektirik enerjisi TEK enterkonnekte sistemden sağlanmaktadır. Ürettiği ürünler tüm ülke çapında satışa sunulmaktadır. Yeni üretim tipinde sipariş usulü çalıştığından TÜGSAŞ gelen talepleri fabrikaya bildirerek isteğe göre gübre üretimi yapmaktadır.

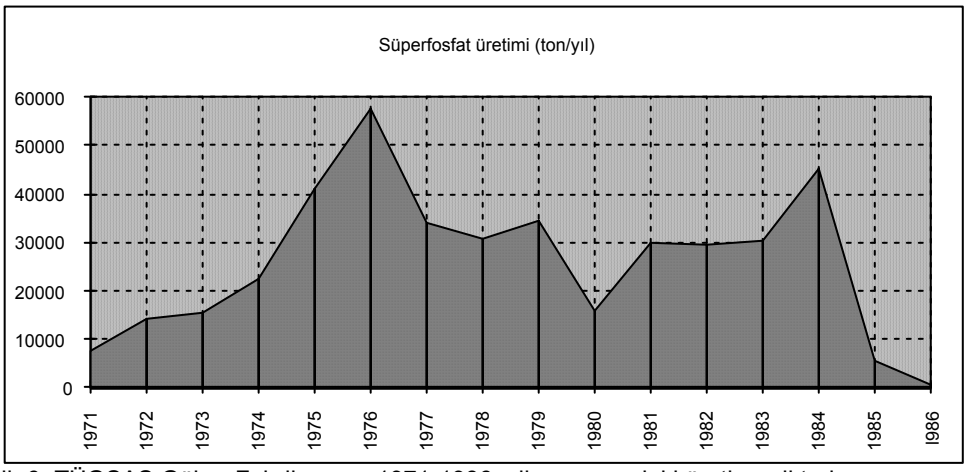

Şekil: 6. TÜGSAŞ Gübre Fabrikasının 1971-1986 yılları arasındaki üretim miktarları (Fabrika kayıtlarına göre)

Fabrika önceleri 650'ye kadar yükselen işçi çalıştırdığı halde sonraları tesislerin düzenli çalışamaması nedeniyle personel sayısını azaltmış ve 1988'de 378'e kadar düşmüştür bugün (1993 ocak) 450 personel çalıştırmaktadır. Bunların 311'i işçi, 138'i ise memur kadrosundadır. İşçilerin büyük bir kısmı (300 kadarı) Elazığ'da oturmakta ve servis araçları ile gidip gelmektedirler. İşçilerden ancak 150 kadarı Sivrice'de oturmaktadır. Bu nedenle Sivrice nüfusu içerisinde endüstri sektörü olduğundan daha az görülmektedir.

Tuğla-Kiremit Fabrikaları: Bugün Sivrice'de biri 1966'da diğerleri de 1989 ve 1991'de hizmete girmiş olan üç ayrı tuğla-kiremit fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrikalar kullandıkları hammaddeyi Sivrice yakınında yer alan Kürk deltasından ve Sivrice'ye 6 km. uzaklıktaki Kavak köyünden sağladıklarından dolayı hammaddeye yakın olmak amacıyla burada kurulmuşlardır. Aslında Elazığ'da bulunan iki ayrı tuğla-kiremit fabrikası da hammaddelerinin bir kısmını buradan temin etmektedirler. Ancak, Kürk deltasından malzeme alınması ekolojik dengeyi bozduğundan son bir iki yıldır buradan malzeme alınmasına müsaade edilmemektedir. Fakat yine de kaçak olarak malzeme alınmaktadır. Bu tesisler alternatif malzeme olarak 8 km uzaklıkta Dörtbölük köyü yakınlarından temin ettikleri şistleri öğüterek hammadde olarak kullanma yoluna gitmektedirler. Bu da ek tesis yapımı gerektirmekte ve maliyeti artırmaktadır.

Tuğla-kiremit fabrikaları kullandıkları enerjiyi ise, Mardin-Silopi, Cizre, Erzurum Aşkale ve Balkaya ile Kütahya-Değirmisaz'daki linyit ocaklarından sağlamaktadırlar. Kömürün bahsedilen ocaklardan nakledilmesi kamyonlarla karayoluyla gerçekleştirilmektedir. Yalnız Kütahya'dan demiryolu ile nakliyat yapılmaktadır.

Fabrikalar yılın 9 ayında (mart-kasım arası) çalışmakta, kış aylarında ise faaliyetlerine ara vermektedirler. Bu nedenle tesislerde çalışan personelin tamamına yakını mevsimlik işçilerden oluşmaktadır. Fakat bazı kalifiye işçiler daimi statüde çalışmakta ve bunlara yıl boyu ücret ödenmektedir. Bu daimi işçiler kış aylarında tesislerin bakım ve onarım işlerini yapmaktadırlar. Mevsimlik işçilerin sayısı değişkendir. Bu fabrikaların en eskisi ve en büyüğü olan Hazar Tuğla-Kiremit fabrikasında yaz aylarında 250'nin üzerinde işçi çalışmaktadır. Coşkunlar Tuğla-Kiremit Fabrikasında 50, Özbaylar Tuğla Fabrikasında da 50 kadar işçi çalışmaktadır. Böylece işlerin en yoğun

olduğu yaz aylarında üç tuğla-kiremit fabrikasında çalışan işçi sayısı 350'ye kadar yükselmektedir. Bunları büyük bir kısmı (40) Hazar Tuğla-Kiremit fabrikasında olmak üzere 50 kadarı daimi statüde işçilerdir.

İşçilerin bir kısmı Sivrice, Elazığ ve çevre köylerden gelmekte ve günübirlik olarak gelip gitmektedirler. Bir kısım işçiler ise, Çorum, Konya, Van, Diyarbakır gibi uzak yörelerden gelmekte ve bu işçiler, fabrikaların bekar lojmanlarında ikamet etmektedirler.

Hazar Tuğla-Kiremit fabrikasının yıllık tuğla ve kiremit üretimi 30 milyon adeti aşmakta diğer iki fabrikanın üretimi ise 5-10 milyon adet arasında değişmektedir. Üretilen tuğla ve kiremitler Elazığ, Bingöl, Ergani ve Malatya'da pazarlanmaktadır. Buralarda fabrikaların satış şubeleri bulunmaktadır.

5.4.3- Ticarî Fonksiyonu: Sivrice'de toplam 120 iş yeri bulunmaktadır. Bunlardan 40 tanesi bakkal, kasap, fırın, manav gibi günlük ihtiyaçlara yönelik; 15 tanesi konfeksiyon, manifatura, tuhafiye, züccaciye gibi peryodik ihtiyaçlara yönelik; 10 tanesi dayanıklı tüketim malzemeleri, mobilya, hırdavatçı gibi uzun vadeli ihtiyaçlara yönelik olmak üzere 65 tanesi perakende ticaretle uğraşmaktadırlar. Ayrıca toptan ticaret gurubuna dâhil edebileceğimiz 4 tane de un-yem ticaretiyle uğraşan iş yeri bulunmaktadır. Böylece 120 iş yerinden 70 kadarı ticari faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Geri kalan 50 iş yerinden 15'i kahvehane, lokanta, pastane gibi konaklama ve eğlence yeri, 11'i de tamirat ve el sanatlarıyla uğraşmaktadırlar. 10 kadar dükkânda da tüpgaz bayiliği, kırtasiye, berber gibi hizmet tesisleri yer almaktadır.

Sivrice'den Elazığ'a karşılıklı her saat başı belediye otobüsü seferleri düzenlenmekte olması, birçok dolmuş ve taksilerin çalışması, Sivricelilerin birtakım günlük ihtiyaçlarını bile Elazığ'dan sağlayabilmelerine imkân tanımaktadır. Bu nedenle Sivrice ticari bakımdan büyük ölçüde Elazığ'a bağımlı durumdadır. Sivrice'nin ticari bakımdan Elazığ'a bağımlı olmasının yanında kırsal kesimin de bağımlılığı söz konusudur. Bu bağımlılık bir kaç köyün dışında Sivrice'nin aracılığına da ihtiyaç duymamaktadır. Nitekim, Sürek, Yedikardeş, Düzbahçe, Alattin, Yukarı ve Aşağı Çanakçı, Hacılar ve Kayapınar köyleri dışındaki diğer kırsal yerleşmelerin Elazığ'la direkt bağlantıları bulunmaktadır. Böylece yukarıda isimlerini saydığımız 8 köy ticari bakımdan Sivrice'nin etki sahası içinde kalmaktadır.

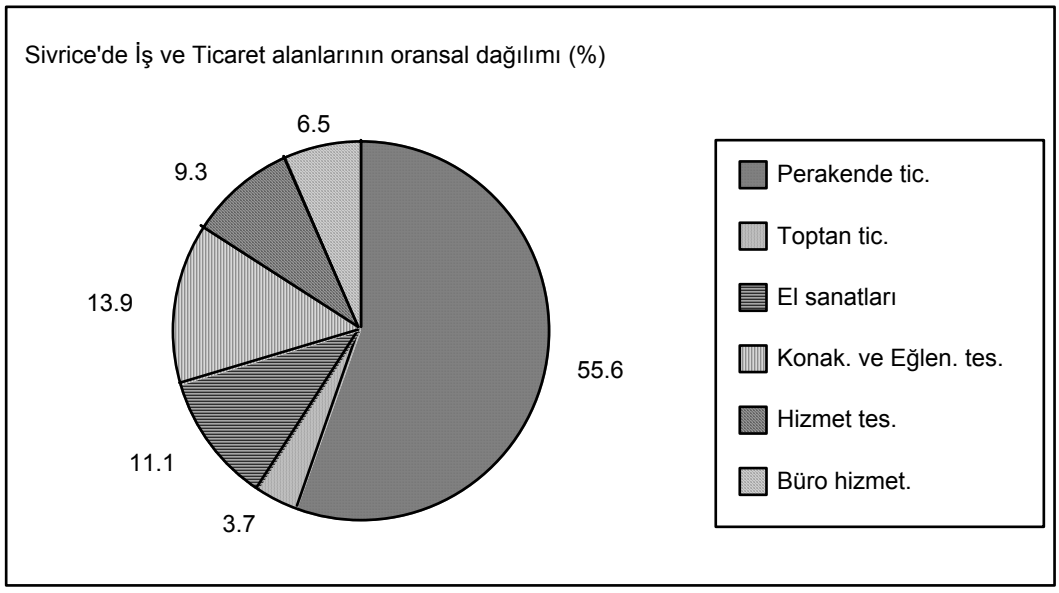

Şekil: 7.Sivrice'deki iş ve ticaret alanlarının oransal dağılımı (1992).

Ticaret mallarının geldikleri yerlere göz atacak olursak, yaptığımız anket çalışmaları sonuçlarına göre, iş yerlerinin % 56'i mallarını Elazığ'dan, % 20'si İstanbul'dan, % 8'i çevre köylerden temin etmektedirler. Geri kalan % 7'lik bir kısım da mallarını, Diyarbakır, Adana ve Kayseri'den temin etmektedirler.

Günlük ihtl.		**Peryodik ihtl.**		**Uzun vadeli ihtl.**	
Bakkal	32	Konfeksiyon	6	Beyaz eşya	5
Manav	1	Manifaturacı	1	Mobilya	2
Kasap	2	Tuafiyeci	2	Hırdavatçı	3
Fırın	5	Kavafiye	3	**TOPLAM**	**10**
TOPLAM	**40**	Züccaciye	2		
		Fotoğrafçı	1		
		TOPLAM	**15**		
Perakende	**65**	**Toptancı**	**5**	**TOPLAM**	**70**

Tablo:7. Sivrice'deki Ticarethanelerin tür ve miktarları (1992)

Sivrice'de bir tek banka şubesi bulunmaktadır. 1957'de açılan Ziraat bankası zirai kredi ve diğer bankacılık işleriyle uğraşmaktadır. Bankanın müşterilerinin hemen tamamı idari bakımdan Sivrice'ye bağlı bulunan köylülerden oluşmaktadır. Bankadan yararlananların tamamına yakın bir kısmı bankadan zirai kredi alanlardan oluşmaktadır. Ayrıca son zamanlarda kamu kuruluşlarında çalışanların maaşlarının banka aracılığı ile ödenmeye başlaması ve ayrıca emekli maaşlarının ödenmesi bankanın yürüttüğü başlıca işleri oluşturmaktadır.

6- MERKEZİ YER OLARAK SİVRİCE

Merkezi yer olarak Sivrice'nin en geniş etki alanı idari sınırlarıdır. İdari bakımdan Sivrice'ye bağımlı olan 50 köy yerleşmesi idari işleri dışında diğer birçok işleri için direkt olarak Elazığ'la ilişki içindedirler. Mesela ticari yönden Sivrice'ye kısmen bağımlı olan köy sayısı sadece 10 tanedir. Sağlık ve kültürel bakımdan Sivrice ile ilişkisi bulunan köylerde bu 10 köydür. Kısacası Sivrice, idari bakımdan kendisine bağlı olan 50 köyden sadece 10 tanesini ticari, kültürel ve sosyal yönden de etki sahası içine alabilmektedir. Gözeli bucağının tamamı ile merkez bucağa bağlı köylerden 12 tanesi sadece resmi işleri için Sivrice'ye bağımlılık duymaktadırlar.

SONUÇ

Hazar Gölünün güneybatı kenarında yer alan Sivrice, gelişimini endüstri tesislerine borçludur. Sivrice'de yer alan Gübre ve Tuğla-Kiremit fabrikalarındaki personel artış ve azalışları şehrin gelişimini de etkilemektedir. Sivrice dört ayrı mahalleden oluşmaktadır. Bunlardan üçü, bugün de eski özelliklerinden fazla bir şey kaybetmemiş olan eski birer köy yerleşmeleridir. Bu mahallelerin en büyüğü Sanayi mahallesidir. Sanayi mahallesi Sivrice kurulmadan önce Kürk köyüne bağlı bir mezraa yerleşmesi idi. Diğer iki mahalle ise sonradan Sivrice'ye bağlanmış olan eski Karaçalı ve Harbota (Akpınar) köyleridir. Sivrice'nin merkezi kısmını oluşturan Gölbaşı Mahallesi ise Hazar gölü kıyısında 1280 m. yükseltide bir tepe üzerine kurulmuş, düzenli sokak ve caddeleriyle şehrin gerçek karakterini yansıtan bir yapıdadır.

Günümüzde yerleşmelerin fonksiyonlarına göre sınıflandırılması "yerleşmede çalışan nüfusun, tarım dışı alanlarda faaliyet gösteren miktarı ve yüzdeleri esas alınarak yapılmaktadır. Eğer yerleşmede çalışan nüfusun tarım dışındaki faaliyet oranı % 50'den fazla ise oranın şehir sayılmasının gerekliliği üzerinde görüşler yoğunlaşır" (Doğanay,1990, 411) Bugün Sivrice fonksiyonel sınıflandırma açısından ele alındığında hizmetler sektörünün % 43.4 ile ilk sırayı aldığı, onu % 40 lık oranla Endüstri sektörünün

ve % 16.6 lık oranla tarım sektörünün takip ettiği görülür. Bütün bu sonuçlar Sivrice'nin Hizmetler+ Endüstri ağırlıklı bir yerleşme özelliği taşıdığını gösterir.

Sivrice günümüzdeki fonksiyonlarını zaman içinde geçirdiği bir takım değişiklikler sonucunda kazanmıştır. Kuruluş kısmında açıklandığı gibi 1936 yılında ilçe statüsünü kazanmış, bu tarihten itibaren idari statünün getirdiği avantaj ile hizmetler sektörü gelişmeye başlamış, fakat diğer sektörlerdeki gelişme yavaş olduğundan tarım fonksiyonu ağırlığını korumuştur. 1966 yılından sonra kurulan sanayi tesislerinin etkisi ile endüstri fonksiyonunun gelişimine paralel olarak tarım fonksiyonunda düşüş gerçekleşmiştir. Bütün bu gelişmelere rağmen bugün sanayi tesislerinde çalışan nüfus kitlesinin bir kısmının Sivrice'de ikamet etmiyor olmaları ticaret fonksiyonunun gelişmesini frenlemektedir. Bugün şehir ticari bakımdan çevresine gerekli hizmeti sunamadığından, kendisine bağlı 50 köy yerleşmesi idari işler dışında direkt olarak Elazığ ile ilişki içindedir.

Sivrice bulunduğu mevki itibariyle turizm açısından oldukça avantajlı bir durumdadır. Fakat günümüzde turizm şehirden ziyade, şehir mücavir alanı içinde yeni kullanım ve yerleşim alanlarının doğmasına neden olduğundan, bu gelişim, belediyenin sorun ve yükümlülüklerini (sunduğu hizmetler açısından) artıracaktır. Bugün Sivrice'nin Elazığ gibi büyük bir merkeze yakınlığı gelişimini engellemektedir. Fakat yeni gelişen bu alanların bir takım ihtiyaçlarını karşılamak için kendilerine en yakın merkez olan Sivrice ile bağlantı kurulacak olmaları, Elazığ gibi büyük bir merkezin etkisi altında bulunan şehirin ticareti ve gelişimi üzerine olumlu katkılar yapabilecektir. Ayrıca gelecekte şehirde turizm'le ilgili tesislerin kurulması ve gelişmesi mümkündür. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı gelecekte şehrin fonksiyonlarında ve gelişiminde bir takım değişikliklerin olması beklenebilir.

BİBLİYOGRAFYA

DOĞANAY,H.,1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Yay. ANKARA

ELİBÜYÜK,M.,1989,*Türkiye'nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterler,* AKDTYK Coğr.Arşt., sayı.2, s:11-42, ANKARA.

ERİNÇ,S.,1953, Doğu Anadolu Coğrafyası, İ.Ü.Coğr.Enst. Yay. No:15, İSTANBUL.

KARABORAN,H.H.,1989, *Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar,* F.Ü. Sosyal Bil. Derg., c.3,s.1,s.:81-118,ELAZIĞ.

KARABORAN,H.H.,1990, *Merkezi Yer Olarak İslahiye ve Hassa,* F.Ü. Sosyal Bil. Derg., c.4, s.2, s.145-158, ELAZIĞ.

SARAÇOĞLU,H.,1956, Doğu Anadolu.(Türkiye Coğrafyası Üzerine Etüdler cilt 1.), Maarif Basımevi-İSTANBUL.

SARIBEYOĞLU,M.,1951, Aşağı Murat Bölgesinin Beşeri Coğrafyası., A.Ü.DTCF Doğu Anadolu Arşt.İst.Yay.No:1,İSTANBUL.

TÜMERTEKİN,E.,1965. Türkiye'de Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması. İ.Ü. Coğr. Enst. Yay. No.43, iSTANBUL.

ÜNAL,M.A.,1989, XVI.Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566), AKDTYK, Türk Tarih Kurumu Yay.XVI.Dizi,sayı 7.ANKARA.

YİĞİT,A.,1988, Hazar Gölü (Gölcük) Havzasının Coğrafyası, Ank.Üniv.Sos.Bil.Enst.(Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi),ANKARA.

YİĞİT,A.,1990, *Hazar Gölü Havzasında Yerleşme Tipleri ,* Fırat Üniv.(Sos.Bil.) Derg. c.4,s.2,s.271-291. ELAZIĞ.

YİĞİT,A.,1994, *Hazar Gölünün Turizm Potansiyeli ve Bugünkü Kullanım Durumu,* F.Ü. SOSYAL BİL. DERG. cilt:6, sayı:1-2, s.289-312, Elazığ,1994,

YİĞİT,A.,1994, Sivrice-Maden Yöresinin Mevzii Coğrafyası, F.Ü.Sos.Bil.Enst.(Yayınlanmamış Doktora Tezi), ELAZIĞ.

YÜCEL,T.,1960, *Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri ve Şehirler,* Türk Coğrafya Derg., sayı.20, s:23-35, İSTANBUL.